

Petit à petit

Typerende uitspraken van dr. J.G. Thoomes op school

Directeur van de Koningin Juliana School (van 1936 tot 1975)

Meester Thoomes behoorde tot een generatie waarin het nog gewoon was dat kinderen opgroeiden met de Bijbel en waarvoor Frans, Duits en Engels normale schoolvakken waren. Hij had bovendien een brede belangstelling voor wetenschap en cultuur. Onderwijzers konden in die tijd trouwens toch veel in hun mars hebben. Het niveau van de vroegere Kweekschool (voorloper van de Pedagogische Academie) was tamelijk hoog. Hij vertelde niet zonder trots dat hij in Utrecht op de Jan van Nassau Kweekschool, in de jaren 1920, klasgenoot was van Wouter Paap (de latere componist en muziekpublicist) en dat Anton Kersjes (de latere dirigent van het Kunstmaandorkest) eveneens die school had bezocht. Zelf behaalde hij na de Kweekschool nog zeven onderwijsbevoegdheden en promoveerde hij in de theologie. Prof. J.W. van Hulst noemde hem als schoolhoofd om die reden “een witte raaf”.

Als hij aan het woord kwam, was dat allemaal duidelijk constateerbaar. Sommige uitspraken waren voor hem heel typerend en maakten hem voor een deel wie hij was. Zo zullen velen zich wellicht nog herinneren dat hij bij té grote opwinding gewoonlijk zei: ‘Relativeren!’ Een aantal van zijn opmerkingen en geliefde citaten is hier bijeengebracht.

Onderwijs:

‘Het is in het onderwijs niet voldoende om kinderen alleen iets te willen leren. Een onderwijsgevende moet ook werkelijk om zijn leerlingen geven’

‘Een goed schoolklimaat waarin de kinderen zich veilig voelen en met plezier naar school gaan, is minstens zo belangrijk’

‘Het is slechts zelden nodig om ‘met stemverheffing’ te spreken’

‘Luie kinderen bestaan niet’

Levensbeschouwelijk:

‘Gestern ist vorbei. Morgen ist noch nicht da. Und heute hilft der Herr‘ (Zwitsers gezegde)

‘Count your blessings name them one by one!’ (Tel je zegeningen, noem ze één voor één)

‘Zingt de Heer een nieuw lied’ (Psalm 96)

‘Een ieder die bidt ontvangt en wie klopt zal opengedaan worden’ (Matteüs 7:8)

‘Het gras verdort, de bloem valt af, maar het woord van onze God houdt eeuwig stand’
(Jesaja 40: 7)

‘Als God vóór ons is, wie kan dan tegen ons zijn?’ (Romeinen 8:31)

‘Wie niet tégen ons is, is vóór ons’ (Marcus 9:40)

Verwonderd over wat hij zag: ‘De helft is me niet aangezegd’ (1 Koningen 10:7)

Bij grote tevredenheid: ‘Mijn beker vloeit over’ (Psalm 23)

‘Ik heb u bij uw naam geroepen, gij zijt Mijn’ (Jesaja 43:1)

‘Wij hebben geen blijvende stad (Hebr. 13:14) maar zijn vreemdeling op aarde’ (Ps 119:19)

‘De stille nabijheid van God’

‘Je kunt niet dieper vallen dan in Gods hand’ (later uitgebracht in Liedboek 2013: lied 916)

‘Er gebeurt niets bij geval’

‘De Heer zei: Zie, bij mij is een plaats, waar gij op de rots kunt staan’ (Exodus 33: 21)

Maar hij maakte ook graag grapjes, bijvoorbeeld wanneer hij ’s avonds in de pauze bij de Handelsavondschool erge zin had in iets hartigs, vroeg hij een cursist een paar kroketten te gaan halen bij een snackbar en natuurlijk ook een kroket voor die cursist zelf, want ‘De arbeider is zijn loon waardig’ (Lucas 10: 7)

Ingelijste foto's op het bureau van vrouw en kinderen. Mevr. Thoomes – Van der Schoot, ca 1955.

Allerlei:

Wanneer iemand iets zichtbaar heel lekker vond: 'Nou, nou, dat gaat erin als een preek in een ouderling'. Of bij een oprisping: 'Geef die boer een stoel'. En als kinderen iets eten wat ze lekker vinden: 'als katjes muizen, dan mauwen ze niet' (als ze eten, dan praten ze niet).

'Er gaat niets boven een goed boek'

Geen groter plezier dan 'met een boekje in een hoekje'.

Over de hond: 'Het is zo'n trouw beest!' en 'Hoe is het toch mogelijk dat er mensen zijn die zo'n dier kwaad kunnen doen?' (Stroppie, een zwart straathondje, liep altijd mee naar school en ging tijdens de lessen onder de lessenaar liggen)

'Ieder diertje zijn pleziertje' (iedereen heeft recht op zijn eigen favoriete bezigheid)

'Niets zo veranderlijk als een mens' (bij wispelturig gedrag)

'Aan alles komt een end'

'De kwadratuur van de cirkel' (iets onuitvoerbaars, onmogelijks)

Chr. ULO School Veenendaal, 1923 - 1948 (25-jarig jubileum)

Frans, Duits en Engels:

‘Petit à petit l’oiseau fait son nid’ (alle dagen een draadje is een hemdsmouw in het jaar – eigen methode om Franse woordjes te leren, in typoscript)

Iets wat of iemand die wel heel gemakkelijk terzijde werd geschoven: een ‘quantité négligeable’ (een uitdrukking die ook nogal eens voorkomt bij Couperus)

‘C’est toujours pareil’ (het is altijd hetzelfde)

‘Frappez, frappez toujours’ (men moet steeds maar op hetzelfde aambeeld hameren)

‘Bien perdu, bien connu’ (een verloren goed leert men pas kennen)

‘Il faut que jeunesse se passe’ (de jeugd moet uitrazen; men moet bij jongeren wat door de vingers zien)

‘Tout comprendre c’est tout pardonner’ (alles begrijpen is alles vergeven)

Ietwat schertsend: ‘Sterkte met alle tribulatiën!’ (Fr. moeilijkheden)

‘Eins nach dem andern’ (één voor één)

Na een verrichte dienst voor iemand: ‘Nicht der Rede wert!’ (niet de moeite waard om erover te spreken)

‘Bescheidenheit ist eine Zier, doch weiter kommt man ohne ihr’ (bescheidenheid is een sieraad, maar zonder haar brengt men het verder)

‘Himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt, Glücklich allein ist die Seele die liebt’ (Goethe: ten hemel juichend, tot de dood bedroefd, gelukkig is alleen de ziel die bemint)

‘Fest gemauert in der Erden, Steht die Form, aus Lehm gebrannt’ (Schiller: *Das Lied von der Glocke*)

‘Es ist schon lange her’ (het is al lang geleden)

‘What’s in a name? That which we call a rose By any other name would smell as sweet’ (Shakespeare: wat zegt een naam? Dat wat wij een roos noemen, zou met elke andere naam even heerlijk ruiken)

Literatuurgeschiedenis:

Tijdens een overpeinzing: **‘Ja, het leven is een vreemde reis’** (een typering die steeds vaker terugkwam naarmate hij ouder werd, afkomstig uit het gedicht *De Jongen* van Martinus Nijhoff: ‘.....Zijn verre blik zwierf langs hun oogen weg, // Hij zei:- (zijn baard was om den glimlach grijs) // ‘Jongens, het leven is een vreemde reis, // Maar wellicht leert een mensch wat onderweg.....’)

Na ontzetting over iets uit het nieuws: ‘Dit is het land, waar grote mensen wonen.// Je hoeft er nog niet in: het is er boos.’ (uit het gedicht *Aan een klein meisje* van Annie M.G. Schmidt)

‘*Mit der Reife wird man immer jünger*’ (titel van een boek van Hermann Hesse: op rijpere leeftijd wordt men steeds jonger)

‘Der Künstler kann nur arbeiten; Beifall lässt sich wünschen, nicht erzwingen’ (Goethe: de kunstenaar kan alleen arbeiden; bijval laat zich wensen, niet afdwingen)

‘Es wächst der Mensch mit seinen grössern Zwecken’ (Schiller: de mens groeit naarmate het doel dat hij zich stelt groter wordt)

‘Zum Erstaunen bin ich da’ (Goethe: ik ben op de wereld om me te verwonderen)

‘Herr: es ist Zeit. Der Sommer war sehr groß’ (Heer: het is tijd. De zomer was zeer groots. Uit: *Herbsttag* van Rilke)

Herbst

Die Blätter fallen, fallen wie von weit,
als welkten in den Himmeln ferne Gärten;
sie fallen mit verneinender Gebärde.

Und in den Nächten fällt die schwere Erde
aus allen Sternen in die Einsamkeit.

Wir alle fallen. Diese Hand da fällt.
Und sieh dir andre an: es ist in allen.

Und doch ist Einer, welcher dieses Fallen
unendlich sanft in seinen Händen hält.

Herfst

De bladeren vallen als komen ze uit de verte,
alsof er verre tuinen in de hemelen verwelkten;
ze komen neer met afwijzende gebaren.

En 's nachts valt de zware aarde
uit alle sterren in de eenzaamheid.

Wij vallen allemaal. Zo zal deze hand vallen.
En kijk naar de anderen: het gebeurt bij
iedereen.

En toch is er Éen, die dit vallen
oneindig zacht in zijn handen houdt.

(*Herbst* van Rainer Maria Rilke, een gedicht dat hem bijzonder aansprak en dat hij nog wel eens citeerde in een preek).

Daan Thoomes

Lit.:

D.Th. Thoomes, ‘Dr. J.G. Thoomes, bovenmeester en dominee’. In: H. van 't Veld, M. Helder en I. van Schuppen (red.), *Markante Veenendalers*, Historische Vereniging Oud Veenendaal, 2010, pp. 167 – 172, <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/275545>

D. Th. Thoomes, Terugzien op het wonen aan de Kerkewijk in Veenendaal in de jaren 50 en 60. In: Jaap Pilon, *Mijn Kerkewijk. Een straatlengte nostalgie en historie*, Historische Vereniging Oud Veenendaal, 2015, pp. 162 – 164; De Koningin Juliana School, pp. 151 – 161, <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/273336>

Dr. J.G. Thoomes in het midden in driedelig pak met horlogeketting

(De foto's dateren resp. uit 1970, 1955, 1972 en 1965. Schoolfoto uit collectie Dick Rijnders).

Herziene en uitgebreide versie 2021

Oorspronkelijk gepubliceerd in: *Oud Veenendaal*, jrg. 34, juni 2019, nr. 2, pp. 49-51